

Uniwersytet Warszawski
Wydział Fizyki

Agnieszka Ciepielewska
Nr albumu: 385537

Zastosowanie uczenia maszynowego do identyfikacji leptonów tau w eksperymentach CMS

Praca licencjacka
na kierunku Fizyka w ramach Międzywydziałowych Indywidualnych Studiów
Matematyczno-Przyrodniczych

Praca wykonana pod kierunkiem
dr hab. Artur Kalinowski
Zakład Cząstek i Oddziaływań Fundamentalnych
Instytut Fizyki Doświadczalnej

Warszawa, <TODO: miesiąc-i-rok-złożenia-pracy>

Oświadczenie kierującego pracą

Oświadczam, że niniejsza praca została przygotowana pod moim kierunkiem i stwierdzam, że spełnia ona warunki do przedstawienia jej w postępowaniu o nadanie tytułu zawodowego.

Data

Podpis kierującego pracą

Oświadczenie autora (autorów) pracy

Świadom odpowiedzialności prawnej oświadczam, że niniejsza praca dyplomowa została napisana przeze mnie samodzielnie i nie zawiera treści uzyskanych w sposób niezgodny z obowiązującymi przepisami.

Oświadczam również, że przedstawiona praca nie była wcześniej przedmiotem procedur związanych z uzyskaniem tytułu zawodowego w wyższej uczelni.

Oświadczam ponadto, że niniejsza wersja pracy jest identyczna z załączoną wersją elektroniczną.

Data

Podpis autora (autorów) pracy

Streszczenie

<Krótkie (maks. 800 znaków) streszczenie pracy, na przykład:

Lorem ipsum – tekst składający się z łacińskich i quasi-łacińskich wyrazów, mający korzenie w klasycznej łacinie, wzorowany na fragmencie traktatu Cyserona „O granicach dobra i zła” (De finibus bonorum et malorum) napisanego w 45 r. p.n.e. Tekst jest stosowany do demonstracji krojów pisma (czcionek, fontów), kompozycji kolumny itp. Po raz pierwszy został użyty przez nieznanego drukarza w XVI w.

Tekst w obcym języku pozwala skoncentrować uwagę na wizualnych aspektach tekstu, a nie jego znaczeniu.

Cytat z https://pl.wikipedia.org/wiki/Lorem_ipsum >

Słowa kluczowe

<TODO: wykaz maksymalnie 10 słów swobodnie wybranych>

Dziedzina pracy (kody wg programu Socrates-Erasmus)

13.2 Fizyka

Tytuł pracy w języku angielskim

Application of machine learning to identify tau leptons in the CMS experiment

Spis treści

Cel pracy	3
1. Wstęp	4
1.1. Leptony tau	4
1.2. Detektor CMS	4
1.3. Sieci neuronowe	5
1.3.1. Funkcje aktywacji	6
1.3.2. Warstwa <i>batch normalization</i>	7
1.3.3. Optymalizacja <i>Adam</i>	7
1.3.4. Miary skuteczności modeli	7
1.4. XGBoost	8
2. Dane eksperymentalne	9
3. Metodologia	10
4. Wyniki	11
5. Dyskusja	12
6. Podsumowanie	13
Bibliografia	13

Cel pracy

Rozdział 1

Wstęp

Tutaj piszemy informacje wprowadzające w tematykę pracy, potrzebne do zrozumienia treści.

1.1. Leptony tau

Leptony tau odgrywają istotną rolę w wielu eksperymentach fizycznych. Jednym z ważniejszych jest badanie bozonu Higgs'a dzięki rozpadowi $H \rightarrow \tau\tau$. Jednak z powodu krótkiego czasu życia $T_{1/2} = 2.9 \cdot 10^{-13}$ s [4], one również nie są wykrywane bezpośrednio w eksperymentach, ale obserwuje się ich produkty rozpadu. Taony są najcięższymi z leptonów i przy swojej masie $m_\tau = 1.776$ GeV [4] jako jedyne są w stanie rozpadać się hadronowo. Z tabeli 1.1 widać, że dzieje się tak w około 2/3 przypadków. Sprawia to problemy przy ich identyfikacji, ponieważ łatwo jest je pomylić z jetami hadronowymi (*QCD jets*).

Rozpad	Prawdopodobieństwo [%]
Rozpady leptonowe	
$\tau^- \rightarrow e^- \bar{\nu}_e \nu_\tau$	17.8
$\tau^- \rightarrow \mu^- \bar{\nu}_\mu \nu_\tau$	17.4
Rozpady hadronowe	
$\tau^- \rightarrow h^- \pi^0 \nu_\tau$	25.9
$\tau^- \rightarrow h^- \nu_\tau$	11.5
$\tau^- \rightarrow h^- h^+ h^- \nu_\tau$	9.8
$\tau^- \rightarrow h^- \pi^0 \pi^0 \nu_\tau$	9.5
$\tau^- \rightarrow h^- h^+ h^- \pi^0 \nu_\tau$	4.8
Inne	3.3

Tabela 1.1: Główne kanały rozpadu taonów wraz z prawdopodobieństwem [3, 4]. Tutaj h oznacza zarówno mezony π jak i K .

1.2. Detektor CMS

Detektor CMS (*Compact Muon Solenoid*) znajduje się w Wielkim Zderzaczu Hadronów (LHC) w CERN-ie. Tam dokonywany jest eksperyment, z którego dane są wykorzystywane do rozpoznawania leptonów tau. Jego główne elementy to: nadprzewodząca cewka wytwarzająca pole magnetyczne o indukcji 3.8 T, detektory krzemowe, kalorymetr elektromagnetyczny

(ECAL), kalorymetr hadronowy (HCAL) i komora jonizacyjna do wykrywania mionów.

Detektor krzemowy, pokrywający przedział pseudopospieszności $|\eta| < 2.5$, składa się z dwóch rodzajów detektorów: typu *pixel* i typu *strip*. Korpus centralny składa się z trzech warstw detektorów *pixel* oraz jedenastu warstw detektorów *strip*, natomiast końcówki z jedenastu dysków, z czego dwa zawierają detektory *pixel*, a pozostałe detektory *strip* [1]. Tor lotu hadronów jest rekonstruowany ze skutecznością 80-90% w zależności od pędu poprzecznego i pseudopospieszności η . Detektory krzemowe mają grubość od 0.4 do 2.0 długości drogi radiacyjnej (X_0), także fotony z dużym prawdopodobieństwem rozpadają się wewnątrz detektora na pary e^+e^- [3].

Kalorymetr ECAL jest zrobiony ze scyntylacyjnych kryształów stolzytu (PbWO_4). Posiada ponad 61000 kryształów w korpusie centralnym, pokrywającym $|\eta| < 1.48$ oraz ponad 7300 kryształów na końcach detektora, pokrywających $|\eta| < 3.0$. Stolzyt posiada krótką drogę radiacyjną ($X_0 = 0.89$ cm), krótki promień Molièra (2.2 cm) oraz szybko wyświeca światło (80% światła jest wyświecane w 25 ns). Dzięki temu dobrze rozdziela kaskady, więc jest często wykorzystywany do budowy kalorymetrów [1].

Na zewnątrz ECAL znajduje się kalorymetr hadronowy HCAL zawierający mosiądz i plastik. Mosiądz został wybrany ze względu na krótką drogę swobodną (*interaction length*) hadronów oraz słabe właściwości magnetyczne. Tak samo jak ECAL pokrywa obszar $|\eta| < 3.0$. Jego grubość to od siedmiu do jedenastu dróg swobodnych w zależności od η . Natomiast dla $3.0 < \eta < 5.0$ używany jest stalowo kwarcowy kalorymetr *Hadron Forward* [1].

Detektor mionowy składa się z trzech rodzajów komór gazowych. W części centralnej ($|\eta| < 1.2$) używane są komory *drift tube* (DT), w części końcowej ($|\eta| < 2.4$), pole magnetyczne nadal jest duże, ale niejednolite, używa się *cathode strip chambers* (CSC). Dodatkowo we wszystkich miejscach są zastosowane *resistive plate chambers* (RPC). RPC zapewnia dobrą dokładność czasową, natomiast DT i CSC dobrą dokładność pozycyjną [1].

1.3. Sieci neuronowe

Sieci neuronowe to klasa modeli uczenia maszynowego stosowana w uczeniu nadzorowanym. Na podstawie danych treningowych zawierający zmienne objaśniające i objaśniane model uczy się zależności występujących między tymi zmiennymi. Dzięki temu możliwe jest stosowanie modelu do predykcji zmiennych objaśnianych na podstawie nowych obserwacji.

Sieci neuronowe składają się z warstw. Podstawową warstwą używaną w sieciach neuronowych jest warstwa gęsta (*dense layer* lub *fully connected layer*). Warstwa gęsta przyjmuje na wejściu wektor, a na wyjściu zwraca wektor ustalonej wielkości, niekoniecznie tego samego rozmiaru. Jest to warstwa bardzo generyczna, jednak jej minusem jest duża liczba parametrów (sieć długo się trenuje, zajmuje dużo miejsca i może gorzej generalizować [5]). Każda warstwa gęsta składa się z dwóch podstawowych elementów: regresji liniowej oraz funkcji nieliniowej, zwanej funkcją aktywacji. Każda regresja liniowa posiada wagi w_i oraz przesunięcia b_i (*bias*). Wyjście z warstwy definiowane jest jako:

$$y = f(x^T W + b),$$

gdzie x to wektor wejściowy, f - funkcja aktywacji, nie zmieniająca wymiaru wektora, W - macierz wag warstwy, b - wektor przesunięcia.

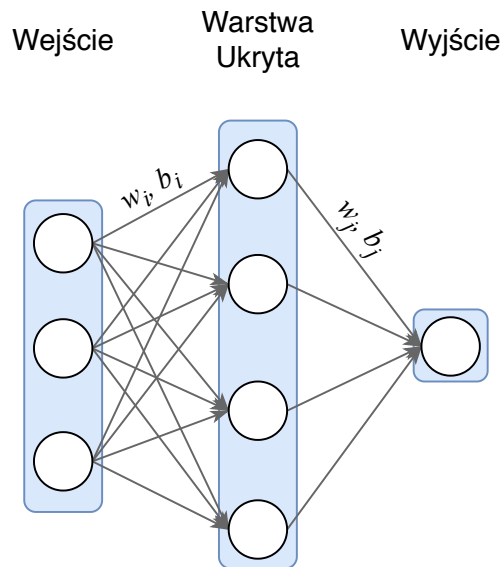
Dodanie kolejnych warstw to złożenie kolejnych takich funkcji.

Przykładowo na rysunku 1.1 widoczne jest wejście do sieci x , które jest wektorem 3-elementowym. Następnie jest on transponowany i przemnażany przez macierz wag W_1 , która jest wymiaru 3×4 oraz dodane jest przesunięcie b_1 o wymiarze 1×4 . Na tym etapie nakłada

się również funkcję aktywacji f_1 . Kółka w warstwie ukrytej reprezentują wyjścia regresji liniowych już po zastosowaniu funkcji aktywacji. Kolejny krok jest analogiczny, tym razem jest to jedna regresja liniowa, czyli macierz wag W_2 ma wymiar 4×1 , a przesunięcie b_2 1×1 . Zatem wyjście y :

$$y = f_2(f_1(x^T W_1 + b_1) W_2 + b_2),$$

gdzie f_1, f_2 to funkcje aktywacji. Zauważmy, że nieliniowe funkcje aktywacji są konieczne, gdyż inaczej wielowarstwową sieć neuronową zawsze dałoby się sprowadzić do przypadku zwykłej regresji liniowej odpowiednio przemnażając wagi [5].

Rysunek 1.1: Przykładowa sieć neuronowa z jedną ukrytą warstwą gęstą

Następnie aby otrzymać optymalny model poszukiwane jest minimum funkcji straty (czyli miejsce, gdzie model najmniej się myli). Przez funkcję straty rozumiana jest funkcja przybliżająca błąd popełniany przez model. Nie da się wyznaczyć gradientu L w każdym miejscu, ale można go znaleźć w punkcie, gdzie dokonywana jest predykcja. Także, aby poprawić wagi oraz przesunięcie w modelu używa się iteracyjnego algorytmu *Gradient Descent*, który polega na obliczeniu gradientu funkcji straty po parametrach modelu $\nabla_{w_i} L$, a następnie aktualizowane są wagi o pewien krok w kierunku ujemnego gradientu, także dla przykładowej wagi w przy $n + 1$ -szej iteracji (górny indeks oznacza numer iteracji):

$$w^{(n+1)} \leftarrow w^{(n)} - \gamma \frac{\partial L^{(n)}}{\partial w^{(n)}},$$

gdzie γ to tzw. stała uczenia (*learning rate*) [5]. Widać, że istotne jest aby wszystkie funkcje użyte w modelu były różniczkowalne prawie wszędzie (w punktach nieciągłości pochodnej można przyjąć dowolną wartość brzegową).

1.3.1. Funkcje aktywacji

Stosowane później funkcje aktywacji wraz ze wzorami:

- Sigmoid:

$$S(x) = \frac{1}{1 + e^{-x}},$$

- ReLU[8]

$$ReLU(x) = \max(0, x).$$

1.3.2. Warstwa *batch normalization*

Sieci są uczone algorytmem *Gradient Descent*, jednak aktualizacja wag sieci jest zazwyczaj wykonywana nie co jedną obserwacją, a co pewną liczbę obserwacji (zwaną później *batchem*). Taki algorytm nosi nazwę *Stochastic Gradient Descent* (SGD).

Wraz z uczeniem sieci warstwy mogą zwracać inne wyjścia. W szczególności rozkład wyjścia może się zmieniać, do czego każda następna warstwa sieci musi się na nowo dostosowywać. Przeciwdziała temu warstwa *batch normalization*, która przeskalowuje każdy batch tak aby miał tę samą średnią i odchylenie standardowe [6]. Dzięki zastosowaniu *batch normalization* trening sieci trwa krócej, a sieć może osiągnąć lepszą skuteczność.

1.3.3. Optymalizacja *Adam*

Algorytm SGD często okazuje się niewystarczający, aby otrzymać dobre rezultaty. Dlatego często stosuje się algorytm *Adam* (*Adaptive momentum*) [7].

Zamiast zwykłego SGD, algorytm *Adam* wyznacza aktualizację wag modelu na podstawie aktualnego oraz poprzednich gradientów. Liczy statystyki m , v oraz ostateczną zmianę wag w następujący sposób [7]:

$$m_w^{(n+1)} \leftarrow \beta_1 m_w^{(n)} + (1 - \beta_1) \nabla_w L^{(n)}$$

$$v_w^{(n+1)} \leftarrow \beta_2 v_w^{(n)} + (1 - \beta_2) (\nabla_w L^{(n)})^2$$

$$\hat{m}_w = \frac{m_w^{(n+1)}}{1 - (\beta_1)^{t+1}}$$

$$\hat{v}_w = \frac{v_w^{(n+1)}}{1 - (\beta_2)^{t+1}}$$

$$w^{(n+1)} \leftarrow w^{(n)} - \gamma \frac{\hat{m}_w}{\sqrt{\hat{v}_w} + \epsilon}$$

gdzie β_1, β_2 to parametry, a ϵ to epsilon numeryczny.

1.3.4. Miary skuteczności modeli

Jako, że identyfikacja taonów to problem klasyfikacji binarnej, dobrą metryką do mierzenia skuteczności modelu jest ROC AUC (*Area Under Receiver Operating Characteristic Curve*) oraz sama krzywa ROC. Analizowany model przewiduje prawdopodobieństwo, czy dany rozpad zawiera taon. Aby dokonać klasyfikacji musimy ustalić próg odcięcia ponad którym zawsze zwracane jest 1 (wystąpił taon), a poniżej 0 (nie wystąpił). Wówczas można policzyć *true positive rate* (TPR) oraz *false positive rate* (FPR). Krzywa ROC to wykres TPR od FPR dla różnych progów odcięcia.

ROC AUC to pole pod krzywą ROC. W związku z tym przyjmuje ona wartości pomiędzy 0 a 1, gdzie 0.5 to wartość osiągana przez model losowy, zaś 1 przez bezbłędny klasyfikator. ROC AUC nie jest różniczkowalna, więc nie można jej bezpośrednio wykorzystać przy trenowaniu sieci

neuronowej jako funkcji straty. Jest jednak przydatna przy ewaluacji oraz porównywaniu wytrenowanych modeli.

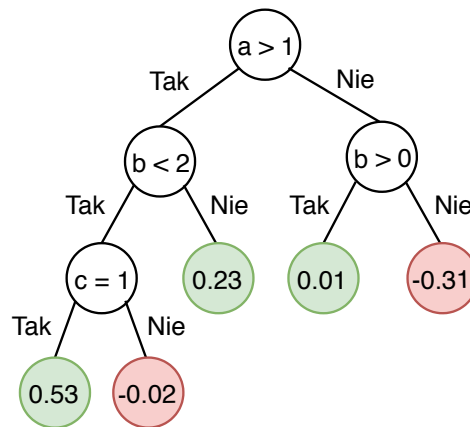
Do treningu wykorzystuje się zazwyczaj binarną entropię krzyżową (*binary cross entropy*) [5], daną wzorem:

$$L(y, p) = -(y \log(p) + (1 - y) \log(1 - p)),$$

gdzie y to prawdziwe wartości, a p to predykcje modelu.

1.4. XGBoost

XGBoost (*eXtreme Gradient Boosting*) [2] to implementacja algorytmu *Gradient Boosting*, polegającym na budowaniu kolejnych drzew decyzyjnych (rys. 1.2). Każde kolejne drzewo jest tworzone aby jak najlepiej przewidywać błąd popełniany przez poprzedni zestaw drzew. Końcowa predykcja to suma wszystkich odpowiedzi drzew.

Rysunek 1.2: Przykładowe drzewo decyzyjne, a, b, c to zmienne występujące w danych

Rozdział 2

Dane eksperymentalne

Rozdział 3

Metodologia

Rozdział 4

Wyniki

Rozdział 5

Dyskusja

Rozdział 6

Podsumowanie

Bibliography

- [1] GL Bayatian et al. *CMS Physics: Technical Design Report Volume 1: Detector Performance and Software*. Tech. rep. CMS-TDR-008-1, 2006.
- [2] Tianqi Chen and Carlos Guestrin. “Xgboost: A scalable tree boosting system”. In: *Proceedings of the 22nd acm sigkdd international conference on knowledge discovery and data mining*. ACM. 2016, pp. 785–794.
- [3] CMS Collaboration. “Performance of reconstruction and identification of τ leptons decaying to hadrons and ν_τ in pp collisions at $\sqrt{s} = 13$ TeV”. In: (2018). arXiv: 1809.02816 [hep-ex].
- [4] Particle Data Group Collaboration. “Review of particle physics”. In: (2010). DOI: 10.1088/0954-3899/37/7A/075021.
- [5] Ian Goodfellow, Yoshua Bengio, and Aaron Courville. *Deep Learning*. MIT Press, 2016. URL: <http://www.deeplearningbook.org>.
- [6] Sergey Ioffe and Christian Szegedy. “Batch normalization: Accelerating deep network training by reducing internal covariate shift”. In: (2015). arXiv: 1502.03167.
- [7] Diederik P. Kingma and Jimmy Ba. “Adam: A Method for Stochastic Optimization”. In: *CoRR* abs/1412.6980 (2014). arXiv: 1412.6980.
- [8] Vinod Nair and Geoffrey E. Hinton. “Rectified Linear Units Improve Restricted Boltzmann Machines”. In: *Proceedings of ICML’10*. 2010, pp. 807–814.